

Dnr 17UN259-10
2018-02-14

Utbildningsnämnden

Handläggare: Bo Egebrand
och Susanne Haga

Yttrande över remiss från kommunstyrelsen – Socialt hållbarhetsprogram

Inledning

Ett socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun har tagits fram. Kommunstyrelsen har beslutat att skicka programmet för remissyttrande till bland annat utbildningsnämnden. Ärendet har diarienummer 17KS453.

Bakgrund

I december 2015 beslutade kommunstyrelsen att ta ett samlat grepp om arbetet med social hållbarhet. Detta för att utveckla och systematisera arbetet samt

för att tydligare integrera säkerställandet av mänskliga rättigheter i arbetet.

Under 2016 genomfördes workshops med politiker runt begreppet social hållbarhet och de fyra målområdena.

I slutet av januari 2017 bjöd verksamheten in till workshops runt mål, begrepp och ordval med interna kritiska vänner där medarbetare från verksamheterna i förvaltningar och bolag deltog.

Under den senare delen av våren 2017 utformades programmet som färdigställdes och presenterades för den politiska styrgruppen i juni 2017.

Synpunkter samlades in och programmet reviderades.

Programmet ersätter de tidigare programmen: tillgänglighetsprogram, folkhälsoprogram, Gävle kommuns nationella minoritetsstrategiska program, drogpolitiskt program och barn- och ungdomsprogram.

Yttrande från Utbildning Gävle

Övergripande synpunkter

Utbildning Gävle ser positivt på att Gävle kommun i det sociala hållbarhetsprogrammet tar ett samlat grepp och har ambitionen att sammanföra frågor som tidigare hanterats i fem befintliga program. Antalet styrande program i kommunen minskas och det bör ge bättre förutsättningar för tydlig gemensam struktur och förbättrade möjligheter vid implementering, uppföljning och utvärdering.

Utbildning Gävle konstaterar även att det finns många beröringspunkter mellan det sociala hållbarhetsprogrammet och det miljöstrategiska programmet. Det vore intressant att få kännedom om vilket ställningstagande man gjort när miljöstrategiska programmet kvarstår som eget program.

Utbildning Gävle anser att alla dimensioner av hållbarhet med fördel bör samlas i ett gemensamt hållbarhetsprogram. Ett samlat hållbarhetsarbete blir samtidigt analogt med det utvecklingsarbete som bedrivs inom Utbildning Gävle (och många andra kommuner) vilket går under benämningen ”Lärande för hållbar utveckling”.

Gävle kommuns sociala hållbarhetsprogram bör vara ett strategiskt dokument för arbetet inom området och inte ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Ansvaret bör tydliggöras

Det är otydligt var ansvaret för måluppfyllelse ligger. Vilken/vilka nämnder omfattas av de olika målen? Vilka aktiviteter ska respektive nämnd och bolag genomföra för att nå målen och hur ska aktiviteter prioriteras? Är vissa mål satta på en kommunövergripande nivå? Utbildningsnämnden anser att ansvaret för både genomförande och uppföljning behöver tydliggöras.

Styrningen riskerar annars bli otydlig. Utbildningsnämnden ser med fördel att programmet inledningsvis leds av en politisk styrgrupp. Det behöver vara tydligt hur programmet förhåller sig till och länkar in i den övriga styrningen:

- Statlig styrning – lagar och förordningar
- Vision 2025 – grundsyn hållbarhet – program
- Kommunplan med balanserad styrning - verksamhetsplaner

En konsekvensbeskrivning eller ett resonemang kring vilka resurser som krävs för att genomföra programmålen bör finnas. Detta kan bidra till att öka tydligheten i ansvarsfrågorna.

Utbildning Gävle anser att programmet är svårtillgängligt. Det innehåller långa meningar, odefinierade begrepp och ofullständiga nothänvisningar. Påståenden redovisas många gånger utan faktabakgrund eller hänvisning till forskning eller undersökningar inom området. Dokumentet behöver korrekturläsas igen.

Indikatorerna är inte färdiga och det är otydligt hur de valts ut då ingen urvalsanalys redovisas. I flera fall hänvisas till indikatorer tagna ur LUPP (lokal uppföljning av ungdomspolitiken). Utbildning Gävle anser att LUPP är problematisk att använda då frågeställningarna kan ändras från år till år och därmed inte är jämförbara över tid. Jämförelser med riket blir också svåra att göra, eftersom det är relativt få kommuner som använder LUPP. Det finns även mycket data från andra källor, exempelvis interna trygghetsmätningar, som Utbildning Gävle anser kan användas.

Utbildning Gävle föreslår att, om indikatorer ska finnas i programmet, kan de användas på samma sätt som i det miljöstrategiska programmet där uppföljningen beskrivs i löpande text under varje delmål.

Det är oklart varför framgångsfaktorerna ser ut som de gör samt vilken analys och evidens/forskning som ligger bakom framtagandet. Utbildning Gävle har i många fall svårt att se kopplingar mellan viljeinriktning, nulägesbeskrivning/analys, programmål, framgångsfaktorer och indikatorer. Framgångsfaktorerna är generellt sett skrivna i en passiv form. Utbildning Gävle föreslår att de kan skrivas mer aktivt med inriktning på insatser och aktiviteter.

I programmet uppges att det under respektive programövergripande mål ges en nulägesbeskrivning av området och den generella viljeinriktningen. Utbildning Gävle anser att detta är otydligt beskrivet och saknas i vissa fall. Gävle kommuns Miljöstrategiska program (MSP) är uppbyggt på ett tydligare sätt. I syfte att öka tydligheten bör samma rubricering kunna användas i det sociala hållbarhetsprogrammet. Begreppen ”programövergripande mål” och ”programmål” kan sammanblandas. Begreppen målområde, övergripande mål och delmål kan användas i stället. Då blir det mer likt MSP-upplägget.

De fyra olika programövergripande målen omfattar olika delar av programmet och torde inte kunna betraktas som programövergripande.

I programmet lyfts delar som omfattas av lagstiftning och andra styrande dokument fram. Då detta redan ligger i uppdraget för kommunens verksamheter behöver det inte upprepas i ett program. Skollagen uppdrar exempelvis till kommunen att eleven ska ges det stöd den behöver och erbjuda goda lärandemiljöer. Plan- och bygglagen och Boverkets byggregler ställer krav på fastigheters tillgänglighet. Diskrimineringslagen tar upp frågor kring diskriminering och även tillgänglighet. Om Gävle kommun avser att ställa högre krav än de lagstadgade kan detta beskrivas i programmet. Det är även viktigt med tydlighet om målen ställer krav på samarbete/samverkan mellan flera av kommunens förvaltningar och bolag.

Det saknas en lokal analys och förankring som kan ligga till grund för de unika målsättningarna för Gävle kommun. Det finns till exempel ingen nulägesbeskrivning eller analys kring situationen för nyanlända. Utbildning Gävle föreslår att det ingår i det sociala hållbarhetsprogrammet.

Synpunkter utifrån programmets olika delar

1. Inledning

Det är inte lämpligt att ha en delrubrik "inledning" under rubriken "inledning". Det finns ingen definition av social hållbarhet under rubriken "definition av social hållbarhet".

Under rubriken implementering anges att programmet bland annat ska implementeras under remissförfarandet. Detta känns tveksamt då programmet bör beslutas innan det implementeras.

2. Social hållbarhet och andra perspektiv

Det är oklart varför just perspektiven mänskliga rättigheter och folkhälsa och inga andra perspektiv beskrivs i relation till social hållbarhet.

Under rubriken finns exempel på påståenden/konstateranden som skulle behöva faktaunderbyggnad eller annan hänvisning.

Ett exempel är "Socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun har som helhet en inverkan på förutsättningarna för folkhälsan."

3. Socialt hållbarhetsprogram

En förklaring behövs till varför de fyra olika målområdena är valda. Programövergripande mål och målområden tycks vara två olika begrepp som används för samma sak.

3.1. Alla i Gävle kommun har rätt till trygghet

I programmet finns påståenden så som ”Att Gävle erbjuder trygga levnadsförhållanden och kan påvisa låg kriminalitet är starka tillväxtfaktorer och en grundsten i ett socialt hållbart samhälle”. Dessa behöver verifieras eller förklaras på något sätt.

En socioekologisk modell nämns. Den behöver förtydligas.

Programmålet tryggt och värdigt boende innehåller ingen tydlig koppling mellan det som anges som mål och de angivna framgångsfaktorerna.

Utbildningsnämnden använder sig av barnchecklistan inför beslut. I stället för att se ”Fortsatt tillämpning och implementering av Gävle kommuns barnchecklista” som en framgångsfaktor, anser Utbildning Gävle att en utvärdering och revidering av barnchecklistan måste göras. Detta för att klargöra om barnchecklistan verkligen kan ses som en framgångsfaktor i befintligt skick och på det sätt den använts sedan implementeringen 2014. Utbildning Gävle anser att barnchecklistan inte alltid har varit tillräcklig för att ta tillvara barn- och ungdomsperspektivet vid nämndbeslut.

3.2 Alla i Gävle kommun har rätt till jämställda och jämlika villkor

Insatser inom detta programövergripande mål görs redan utifrån skollagen.

Om Gävle kommun har en högre ambitionsnivå än lagkraven bör detta framgå i programmet.

Innebörden av framgångsfaktorn ”Fortsätta möjliggöra tillämpning av goda levnadsvanor hos befolkningen” är svår att förstå och skulle behöva förtydligas.

Framgångsfaktorn ”En andel av kommunens tjänster bör gå till personer med funktionsnedsättning” ingår redan i kommunplanen och i näringslivs- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsplan. Om ambitionen är ”en ökande” andel tjänster så blir det mer relevant framåt. Annars bör det strykas.

Framgångsfaktorn ”Utveckling av medborgardialog och samverkan för att skapa förutsättningar för inflytande” bör flyttas till programmålet ”Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande”.

3.3 Alla i Gävle kommun har rätt till delaktighet

Beskrivningen av detta mål är otydligt formulerat, till exempel är det oklart vad som avses med meningen ”Ett samhälle där alla ska bidra till och utveckla.”

En framgångsfaktor är ”Utgå ifrån en bred förståelse av vad tillgänglighet är.”

Utbildning Gävle anser att man bör definiera begreppet tillgänglighet för att säkerställa att man inom kommunen arbetar utifrån samma perspektiv.

En indikator handlar om diskrepansen mellan de som ansökt om modersmålsundervisning i nationellt minoritetsspråk och inte beviljats det. Rätten till modersmålsundervisning regleras emellertid i skollagen. Alla har rätt till undervisning i sitt nationella minoritetsspråk. Denna indikator bör tas bort.

3.4 Alla i Gävle har rätt till icke-diskriminering

I målbeskrivningen för ovanstående mål hänvisas till målet ”Rätten till frihet från diskriminering”. Att använda två olika benämningar på samma mål orsakar otydlighet.

I inledningstexten upprepas ordet diskriminering många gånger och diskrimineringsgrunderna två gånger. Det känns överflödigt.

Indikatorer har förekommit tidigare i programförslaget. Om begreppet anses behöva definieras bör det göras tidigare i programmet i samband med att begreppet används för första gången.

Det behövs en definition av rättighetsbaserat arbetssätt eller en hänvisning till vad ett rättighetsbaserat arbetssätt är.

Framgångsfaktorn implementering och tillämpning av barnchecklistan upprepas. Utbildning Gävle är, som tidigare nämnts, tveksam till i vilken mån barnchecklistan bidrar till programmålet.

Målet kring funktionen bemötandeombudsmannen bör flyttas till det programövergripande målet 3.3 och programmålet kring delaktighet och inflytande. För övrigt anser Utbildning Gävle att funktionen ska benämnas bemötandeombud.

Diskrimineringsgrunderna beskrivs återigen under programområdets sista program mål, vilket inte behövs.

Skrivningen ” ... kompetens inom HBTQ men också funktionshinder” föreslås ersättas med ” ... kompetens inom diskrimineringsgrunderna”.

Det behövs ett förtydligande kring vad den internt framtagna HBTQ-certifieringen innebär.

ECCAR behöver förklaras när det nämns första gången – det finns en förklaring i bilagan.

4. Uppföljning

Det bör framgå när, hur och av vilka programmet ska utvärderas.

5. Kunskapsguide

Det är bra att det finns en kunskapsguide. Den skulle kunna utvecklas till att omfatta fler av de begrepp som används i programmet. Utbildning Gävle föreslår att kunskapsguiden omfattar aktuella operationella definitioner av de begrepp som programmet innehåller och som kan uppfattas på flera olika sätt. Kunskapsguiden och andra förklaringar måste enkelt kunna användas och vara lättåtkomliga. Detta bör samlas i en separat bilaga. Hänvisningar i texten kan göras till denna bilaga.

6. Bilaga Socialt hållbarhetsprogram

Utbildning Gävle ställer sig frågande till syftet med avsnittet som kallas för bilaga. Det finns inga hänvisningar i programmet till bilagan. I bilagan förekommer flera olika påståenden som inte har koppling till programmet och påståenden där ingen källhänvisning finns. I texten förekommer hänvisningar. Olika system för källhänvisning används. Det vore önskvärt med enhetlig och fullständig källhänvisning.

Utbildning Gävle anser att bilagan antingen ska ligga som ett separat dokument eller vävas in i programtexten.

7. Slutsats

Utbildning Gävle föreslår utbildningsnämnden att föreslå kommunstyrelsen besluta att omarbete det sociala hållbarhetsprogrammet i enlighet med ovanstående synpunkter.

Gävle den 14 februari 2018



Tomas Hartikainen
Förvaltningschef, Utbildning Gävle